

72. Tematika

Tematika címe: **Egy évszak, egy túra**

Foglalkozás típusa: versenyek, vetélkedők

Ajánlott korosztály: 6-10 éves tanulók (alsó tagozat)

Bevezetés

Napjaink környezeti problémái és a fogyasztói társadalom által kínált, gyakran egészségkárosító életmódra csábító megoldások ráirányítják a figyelmet a természettudományos műveltség fontosságára. A túra célja a tanulók természet iránti érdeklődésének fenntartása, hogy nyitottak legyenek a világra, felismerjék a környezeti problémákat, keressék a különböző jelenségek okait, következtetéseket tudjanak levonni tapasztalt tényekből, képesek legyenek kérdéseket megfogalmazni, és életkoruknak megfelelő válaszokat találni a felvetődött kérdésekre. Ez a gyakorlat segít eligazodni a természeti és társadalmi környezetben, egyben kitágítja a világ megismerésének lehetőségét. A korábban megszerzett ismeretekre és készségekre épülve fejleszti a természeti jelenségek megfigyelésének a képességét, fölkelti a megfigyelt jelenségek magyarázata iránti igényt, előkészíti a természettudományos megismerés módszereinek alkalmazását.

A természeti jelenségek fűrkészése, a környezet iránti pozitív attitűd megtartása vagy kialakítása, a természet és az élőlények szépségének (önmagáért való értékének) felfedezése ahhoz teremt kedvet, hogy a gyermek az ezekkel kapcsolatos tudását fejlessze. Az élő természet vizsgálata (egy részletek pusztán észrevétele is) számos olyan készséget igényel, melyeket csak közvetlen tapasztalásokon keresztül lehet fejleszteni, ezért a tanulói vizsgálódásra, a természettel való közvetlen kapcsolatra fordított idő bőven megtérül abban, hogy a tanulók nemcsak felmondják, de értik is a tanultakat. A foglalkozások, a környezeti elemek, a ház körüli teendők, vagy éppen a közlekedés vagy településszerkezet megismerése olyan tájékozottságot adnak a kisgyermeknek, amelyek – ha közvetlenül nem is mindig vagy nem azonnal hasznosítja életében – világméretű stabilitását szolgálják.

A közvetlen környezetben, a mindennapi életben megtapasztalható jelenségekből kiinduló, a problémák megértését célzó tanulás a természettudományos gondolkodás fejlődése mellett segíti az egyéni tanulási stílus kialakítását is. Ez megalapozza az igényt a tudás folyamatos bővítésére, a tudomány fejlődésének követésére, a környezeti jelenségek megfigyelésére, a magyarázatok megtalálására. Az önálló és kritikus információszerezés a természettudományos műveltség megalapozásának kulcseleme, melynek jelentős szerepe van a szociális kompetenciák fejlesztésében is.

Célok

Fontos megtanítani a fiatalokat a természetes és mesterségesen épített környezettel való tudatos és harmonikus együttélésre, a környezetbarát életvitelre. Valós képet adni a környezetről, értékeinek megóvásával kapcsolatos feltételekről. Tudjanak különbséget tenni a környezetszennyező és környezetbarát anyagok között. A természeti károkat megelőző védelem, azok megszüntetése, az emberi környezet fejlesztése és a természeti erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodás tudatosítása. A túra a tanórán kívüli nevelés egyik fontos eszköze lehet a felelős környezeti magatartás kialakításához. Törekedjünk arra, hogy diákjaink a túrát örömforrásként éljék át, és érdekelje őket a környezetünk állapota, tegyenek meg mindent megóvása érdekében. Szeretnénk világossá tenni, hogy környezetünk használata életvezetésünk meghatározó része, a környezetünkkel való kapcsolatunk jelentősen befolyásolja közérzetünket is.

A túra szerepe

A túra során a tanulók egy akadályversenyen vesznek részt. Helyszínül célszerű egy Nógrád megyében, illetve Salgótarjában (vagy környékén) található természetföldrajzi nevezetességet választani, hogy a gyerekek megismerhessék szűkebb otthonunk változatos tájait. Ez a dokumentum a salgótarjáni Kálvária dombra szervezett túra leírását tartalmazza, így a helységek és állomások leírása is ennek megfelelő. A helyszín kiválasztásához jó segítség lehet az [utazitthon.hu](https://www.utazitthon.hu) lapja, mely részletesen gyűjti össze a belföldi látnivalókat és nevezetességeket, így a Salgótarján környékieket is (<https://www.utazitthon.hu/latnivalo/salgotarjan>).

Az egyes állomásokon a tanulók különböző, a koruknak megfelelő feladatokkal találják szembe magukat, melyeket megoldva játékos módon szerezhetnek ismereteket a környezetünkről.

Az állomáshelységeket a tájékozódást segítő célszerűen turista vagy egyéb (pl. erdészeti) mellékutak mentén jelöljük ki, ügyelve az esetlegesen szükséges útvonalengedélyek előzetes beszerzésére a megfelelő illetékességtől (önkormányzat, vadásztársaság, erdészet stb...). A túra során elsődlegesen az állomáshelységeket szolgálják az ismeretszerzés helyszínül, azonban magán az út során is olyan tapasztalatokat szereznek a tanulók a természetről, melyeknek megszerzése a hagyományos iskolai órai keretek között nehezen megvalósítható, így jól beépülhet az iskolai környezetismeret tantárgy oktatásába, illetve megalapozhatja a tanulók motiváltságát a jövőbeni természetismeret, biológia, földrajz, és egyéb természettudományos tárgyak felé.

A túra előkészítése

A túrát megelőzően legkevesebb egy héttel tájékoztatni kell a tanulókat és szüleiket a túráról. Az időjárási előre jelzéseknek megfelelő öltözéket kell javasolni a gyerekek számára, hiszen egy 3-6 órát is a szabadban fognak tölteni, így fontos, hogy megfelelően védjék magukat, és adott esetben rétegesen felöltözve érkezzenek a túra reggelén. Az előrejelzéseket érdemes több forrásból szerezni (rádió, televízió, internet). Egy forrás lehet, az [idokep.hu](https://www.idokep.hu) honlapja, mely két hétre előre részletes napi előrejelzéseket szolgáltat, így Salgótarján és környékéről is az OMSZ (Országos Meteorológiai Szolgálat) által hitelesített és megbízható információkat ad (<https://www.idokep.hu/idojaras/Salgotarjan>). A megfelelő öltözéknek központi elemét képezi az időjárási és terepi

sajátosságoknak megfelelő lábbeli is, melynek fontosságára külön is érdemes felhívni a gyermekek (illetve szülei) figyelmét. Ezért (is) fontos a szülőket tájékoztatni a túra pontos helyszínéről, hogy tisztában legyenek a helyi terepi adottságokkal, mint például talaj, szélvédettség, lejtőkiettség stb...

A napi program megközelítőleg 3-6 órát tehet ki, mely során az iskolai étkezésre legvalószínűbben nem lesz lehetőség, így érdemes erről előzetesen gondoskodni. Ha lehetséges, akkor már jóval korábban célszerű lemondani az aznapi étkezéseket az iskola étkeztetési ellátójánál, és ha van rá lehetőség, akkor ebéd helyett útravaló hideg csomag összeállítását igényelni az ellátótól. Mindettől függetlenül javasoljuk, hogy a gyermekek hozzanak magukkal a napra elegendő hideg ételmezt, és megfelelő mennyiségű folyadékot is. Ez utóbbi kiemelt fontosságú, hiszen bármely évszakban, de különösen a melegebb tavaszi vagy nyári időszakban fontos a megfelelő folyadékpótlás, tekintve, hogy a játékos feladatok elvégzése, és önmagában a gyaloglás során is a szervezetünk sok vizet tud veszíteni.

A szükséges felszereléseket és segédeszközöket a túrát megelőző napokban el kell készíteni az állomások számára. Ebben segídezhetnek (szorgalmi munka gyanánt) a diákok is, illetve vállalkozó szellemű kollégák vagy szülők is. A feladatok összeállítása során fontos figyelembe venni az esetlegesen szükséges eszközök beszerezhetőségét, esetleges költségességét is, valamint az iskola felszereltségét. Érdemes az iskola rendelkezésre álló eszközeit számba venni és maximálisan kihasználni, így csökkentve a felmerülő költségeket, mellyel adott esetben nem csak az intézmény költségvetését kíméljük, de ez által is csökkentjük a felmerülő környezeti terhelést, valamint az előkészületek idejét is. Az évszakknak megfelelő túra jegyében gondolkozhatunk a természetben is beszerezhető anyagokról is (tavaszi virágok, lehullott tobozok, őszi falevelek, stb...), amelyek végső soron ingyen állnak a rendelkezésünkre és tovább fokozzák a környezettudatos hozzáállást mind a diákokban, mind a szervező tanáraikban is. Ha a feladatokhoz szükségesek bizonyos feleslegessé váló/háztartási hulladékok (papír, pet palack, alumínium doboz), akkor azokat is érdemes a megelőző időszakokban gyűjtés formájában beszerezni.

A túra menete

Javasoljuk, hogy a túra a reggeli órákban, 9 óra környékén induljon, hogy a gyerekeket az osztályfőnököknek legyen idejük felkészíteni, és felkeltsék bennük azt a felfedezés és megismerés iránti vágyat, mely a napjuk fő irányvonala lesz. Az egyes osztályokat az osztályfőnökük, illetve szükség esetén további szaktanáraik kísérik az út során, alsós osztályok esetén egy-egy önkéntes szülő is segítheti a tanárok munkáját. Az összetorlódásokat elkerülendő az egyes csoportokat javasoljuk 5-15 perces késleltetéssel indítani. Célszerű ezt az adott intézmény helyi sajátosságainak (pl. tanulói létszám) figyelembe vételével alakítani, ahogy az egyes állomások tematikáját, elhelyezkedését és számát is. Az elindulást segítse egy szervező, vagy a szervezők segítője, aki a csapatoknak szól az indulásuk időpontja előtt 5 perccel.

Kérjük a kísérőtanárokat a menetrend feszes és szigorú betartására, mert a torlódások fennakadásokat eredményezhetnek a túra eredményes lebonyolításában. Az étkezésre külön időintervallumot jelöljük ki, hogy ezzel se veszélyeztessük a túra gördülékenységét.

Az állomásokon a fogadó tanulókat önkéntességi alapokon a nyolcadik osztályosok közül válasszuk ki, ugyanis ez a 14-16 éves korosztály már alkalmas lehet egy felnőtt kísérőtanár felügyeletével az

összeszedettségét és felelősséget megkövetelő feladatuk ellátására. A felügyelőtanárokat az iskola osztályfőnöki feladatokat el nem látó tanárai közül célszerű kiválasztani.

Ügyeljünk rá, hogy az állomások számára elkészített segédeszközök rendben kikerüljenek az rendeltetési helyükre az egyes tanulókkal együtt. Ehhez az önkéntes tanulókkal (és kísérőtanáraikkal) a szervezőknek a túra indulását megelőzően érdemes legalább egy fél órával korábban elindulni, hogy legyen idejük felkészülni a diáktársaik fogadására az állomásokon. Az utolsóként érkező csapattal együtt az állomások személyzete is tovább indul a feladatok végeztével, így jut vissza mindenki az iskolába.

Előzetes feladatok a túra reggelén

A tanulók reggel 8 órára érkezzenek az iskolába, hogy legyen idejük elvégezni a bevezető feladatokat. Első dolguk, hogy az osztályfőnökük instrukciói segítségével elkészítik a 6 (vagy szükség esetén több/kevesebb) rubrikát tartalmazó menetlevelüket (3x6-os tábla, állomássorszám/pontszám/aláírás formátumban + egy utolsó, összesítő sor). Ez lesz a túra során az állomásra beléptető "úti okmányuk" melynek átadásával kezdődhetnek a feladataik.

Következő feladataik, hogy kitalálják a csapatnevüket, kijelöljék a szóvivőjüket, és csapatmottót válasszanak maguknak. Az egyes állomásra megérkezve a csapat szóvivője jelentkezik le az állomáson lévő tanulóknak. Ezt a fegyelmezettségre való nevelés eszközeként alkalmazva nagyjából az alábbi módon érdemes megtenni:

„Mi vagyunk az X csapat, és én vagyok Y, az X csapat szóvivője. Megérkeztünk az "Z-edik" állomásra, feladatra jelentkezünk – csapatmottó kórusban –.”

Miután elvégezték ezeket a feladatokat a tanulók türelmesen várják az indulásuk időpontját, melyet egy segítő személy figyel az iskolában, és figyelmeztet az indulás előtt 5 perccel. Amikor elérkezett az indulás időpontja, a diákok fegyelmezetten felsorakoznak, majd a tanáruk vezetésével a legelső állomás felé veszik az irányt.

Ajánlott feladatok az őszi túrára

I. Indítás/menetlevéllenőrzés

A helyszín az iskola közvetlen közelében kerüljön kijelölésre. Ez lehet az iskola helyi sportpályája (ha van), az iskola előtti tér vagy közpark (ha van ilyen), az iskola belső udvara (ha van neki), vagy bármely közeli és könnyen elérhető helyszín.

Az első állomáson az önkéntes tanulók ellenőrzik az érkező osztályok menetlevelét, előzetes bevezető feladataik elkészültét, és instrukciókkal látják el őket a túra további menetéről, és az útirányról.

Az állomás feladatai:

- menetlevél ellenőrzése és pontozása – 5 fokozatú skálán egy értéket adni, és azt a menetlevélben aláírással hitelesíteni
- csapat bemutatkozás és rendezettség pontozása – 5 fokozatú skálán egy értéket adni, és azt a menetlevélben aláírással hitelesíteni
- útvonalterv és úti feladat átadása

Ezt követően jön a hosszú séta a Kálváriaig (illetőleg a túra helyszínéig). Az úti feladat az alábbi teszt kitöltése:

Hány kiló szemetet termel egy átlag magyar évente?

- A. 4,3   B. 43   C. 430   D. 4300

Ez mennyit jelent az egész országra nézve egy év alatt?

- A. Kb. egy tized Balatonnyit   B. Kb. 10 Balatonnyit
C. Kb. egy tized Velencei-tónyit   D. Kb. 1 Velencei-tónyit

Mi a Fertő-Hanság Nemzeti Park címerállata?

- A. A nagy kócsag   B. A fehér gólya   C. A fekete gólya   D. A búbos banka

Melyik növény levele van a Bükki Nemzeti Park címerében?

- A. A kocsánytalan tölgyé   B. A lucfenyőé

C. A nyírfái

D. A közönséges bükké

Mikor állították fel az eredeti országzászlót?

A. 1930

B. 1940

C. 1950

D. 1960

A kérdésekre a válaszokat az állomásokon tudhatják meg a tanulók, ha figyelmesen végig hallgatják az ott lévő társaikat. A kitöltött feladatokat az iskolába való visszaérkezésük után szedik be tőlük, helyes válaszonként két-két plusz pontot kaphatnak, azaz összesen 10-et.

II. Szelektív hulladékgyűjtés

A feladat pedagógiai célja

A szelektív hulladékgyűjtés a hulladékok anyagfajta szerinti elkülönített gyűjtését jelenti, célunk ezt megismertetni a gyerekekkel. Fontos megérteniük, hogy a szelektív gyűjtés nem cél, csupán eszköz. Megmutatjuk nekik, hogy ha élünk a külön gyűjtés lehetőségével értékes nyersanyagokat juttatunk vissza a körforgásba.

A háztartásokban különféle termékek és csomagolásaik válnak hulladékká, ezek jó része alkalmas hasznosításra, így külön gyűjtésükkel lehetővé tesszük azok ismételt feldolgozását. A legnagyobb mennyiséget az élelmiszerek és a fogyasztási cikkek csomagoló anyagai (papír, műanyag, üveg, fém és italos kartondoboz csomagolás), valamint az újságpapír teszik ki.

A feladat hasznossága abban rejlik, hogy ha mindent szépen szelektálnánk, alig kerülne valami a hulladéklerakóra (szeméttelpre). Sajnos jelenleg azonban a helyzet tótágast áll és a háztartási hulladék kb. 70%-a kerül hulladéklerakóra, s mindössze 17%-át szelektáljuk.

Forrás:http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/8-04032013-BP/EN/8-04032013-BP-EN.PDF

A helyszín a Kálvária lépcsőjének az alja. Az állomáson a fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a hulladékfajtákról, és a szelektív hulladékgyűjtés fontosságáról. Ezt követően hajtják végre a gyerekek az állomás feladatát.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„Mai korunk egyik legnagyobb környezeti problémája az elharapódzó túlfogyasztás, és az emiatt keletkező rengeteg hulladék. Egy magyar ember évente átlagosan 430 kg hulladékot termel, amiből csak 68 kg hasznosul újra. Ez az országban összesen több mint 4 millió tonna szemét keletkezését jelenti, azaz kb. a velencei tó egytizedét. Ha nem akarjuk, hogy elborítson

minket a saját szemetünk, meg kell próbálni minél kevesebb hulladékot termelni, és a szelektív hulladékgyűjtés segítségével a keletkező hulladék minél nagyobb arányú újrahasznosítását.”

Az állomáson az érkező gyerekek feladata végighallgatni ezt, illetve 4 főt kiválasztani maguk közül, akik időre a következő játékot játsszák el:

„Veszélyes” halak:

A játék célja:

Megismertetni a gyerekekkel a veszélyes hulladékokat, illetve a hulladékok fajtáit. Emellett a gyerekek ügyessége, mozgás koordinációja is fejlődhet.

A játék menete:

A 4fős csapat a papír „tó” négy sarkába áll és „horgászbottokkal” megpróbálják adott időn belül a legtöbb halat kifogni. A játék időtartama kettő perc. A kifogott halakat a tó mellett elhelyezett, és felcímkézett gyűjtő edényekbe kell, megfelelően elhelyezni. A halak egyik oldalán olyan ábrák vannak, amelyek különböző típusú hulladékokat ábrázolnak, az edények oldalán pedig olyan címkék vannak, amelyekbe a megfelelő anyagot bele kell dobni! A címke vagy a tároló színe segítségével a gyerekek átgondolt döntést tudnak hozni, hogy melyik a megfelelő hely ehhez.

A játék értékelésénél a kifogott halak száma és a helyesen, a megfelelő gyűjtő edényzetbe rakása adja meg a végső számot. Minden jó helyre bedobott hal 1 pontot ér, azonban a rossz helyre bedobott hal pontszám levonással jár.

Maximálisan adható pontszám 10 pont. További 5 pont a csapat bemutatkozásra és a rendezettségre adható.

Forrás: www.gff-mezotur.hu/images/program/videkakademia_oko_jatszohaz_2012.pdf

III. Az ég madárcái

A feladat pedagógiai célja

A hazai állatfajok védelmének a történetében a legrégebbi múltra a madárvédelem tekinthet, ezért is fontos, hogy a fiatalabb generációk tovább vigyék ezt az örökséget. Hazánkban a madarak életmódját, biológiáját, gazdasági jelentőségét már régóta kutatják, értékelik intézményesen, mely tevékenység egyben a hazai természetvédelem, a fajvédelem alapját is képezte. Az 1872. évi VI. törvénycikk a madárfészkek pusztítását és a tojásgyűjtést is tiltotta, ezért fontos a gyerekeknek is tudniuk, hogy a madarakat nem szabad bántani. A játékos feladatok közelebb viszik a gyerekek szellemiségét a madárvédelemhez.

A helyszín a Kálvária lépcsőjének a teteje. Az állomáson a fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a különböző életközösségekről, kiemelve hazánk védett madarait.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„Hazánkban több mint 400 féle madárfaj honos, jelentős részük védett, egyesek pedig fokozottan védettek. A legváltozatosabb környezetekhez alkalmazkodtak, mint legelők, vízpartok, erdők, de gondolhatunk akár a városi betonzsungelekhez szokott fajtákra is, mint a különböző galambok, vagy a verebek. A Fertő-Hanság Nemzeti Parknak is nem véletlenül a nagy kócsag a címerállata, mely kiválóan alkalmazkodott a mocsári körülményekhez. A kiemelkedő ökológiai szerepükön túl is nagyon fontosak a számunkra, akár csak ha egy szerelmes gerlepárt látunk, vagy akár ha a falvakban gyakori megnyugtató gólyakelepelést halljuk. Ha szeretnénk a jövőnek is megőrizni őket, vigyázzunk rájuk és óvjuk az élőhelyeiket.”

A gyerekek ezt végig hallgatják, ezután kapják meg a következő feladatokat.

1. feladat: Alsó tagozatban a gyerekek feladata összepárosítani négy madár képét a nevével (széncinege, fehér gólya, nagy fakopáncs, sárgarigó, de lehet bármely másik négy madár), míg felsőben kitalálni a madarak neveit. Erre 4 pont adható.

2. feladat: Hang alapján is fel kell ismerni a madarakat. Célszerű olyan madárnégyest kiválasztani, amely esetén ez viszonylag nehézség nélkül megtehető. Az előző feladatban említettek esetében ez nem bonyolult, az egyik hang egy kelepelés, a másik pedig fakopácsolás, amik egyértelműek a gyerekek számára is. A harmadik és a negyedik pedig két nagyon eltérő énekesmadárka csipogása, ami előzetes ismeretek hiányában is megtippelhető. Erre a feladatra szintén 4 pont adható.

3. feladat: Ehhez a feladathoz a gyerekek kiválasztanak maguk közül öt főt. A madarak közül kettő ragadozó "megéhezett". Két hullahopp karika jelképezi a két madarat, az egyik a gólya, a másik a fakopáncs. Az állomáson lévő kislabdákön különböző prédaállatok nevei vagy képei találhatóak (mint béka, szú lárva, csíkhalm, hernyó stb...). A feladat eldönteni, melyik melyiket eszi, és átdobni őket a karikákön. Minden gyerek kettőt dobhat. Egy-egy jó dobás a jó kislabdával egy-egy pontot ér, azaz maximálisan 10 pont adható.

IV. Az őszi erdő

A feladat pedagógiai célja

Valamikor az ember is az erdei életközösség tagja volt, de az erdő világához napjainkban is ezer szállal kötődünk. Az erdőről alkotott képünk sokszínű és változatos, bár időnként hajlamosak vagyunk csak, mint a bútorainkhoz, egyéb eszközeinkhez alapanyagot szolgáltató fák halmazának tekinteni. Próbáljunk meg kicsit tágabb képet nyújtani a gyerekeknek az erdőről és az őt alkotó fás és nem fás növényekről.

A helyszín a Kálvária teteje, a hármaskereszt, a domb tetején. A fogadó gyerekek pár szóban beszélnek az erdőről, illetve annak az őszi változásáról.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„Magyarország területének több mint 20%-át erdők borítják, amelyek szerencsére évről évre növekvő mennyiségűek. Az itt folyó tudatos emberi tevékenységet összefoglaló néven erdőgazdálkodásnak, erdészetnek nevezzük. Legfontosabb erdőalkotó fáink a tölgy, és a középhegységeink magasabb vidékein gyakori bükk. A Bükki Nemzeti Park címerében is ezért

található a bükkfa levele, mint a Nemzeti park legjellemzőbb fájáé. Bizonyos növények ősszel alkalmazkodnak a téli vegetatív időszakhoz, azaz lehullajtják lombjukat, várva a tavaszi felmelegedést, míg mások, a fenyőfélék a kevés téli napfényben is zöldelve vészlik át a zord időt. Ebben az évszakban a legszínpompásabb az erdő, hiszen a fák lombjai a zöld, a sárga, a narancs és a vörös megszámlálhatatlan árnyalatában pompáznak. Az erdő eljövő nemzedéke is ilyenkor kezdi pályafutását, ezért borítják pl. makkok vagy tobozok az erdő talaját, melyek közül néhány szerencsésből tavasszal új fa is nyílhat.”

A gyerekek ezt végig hallgatják, ezután kapják meg a következő feladatokat.

1. feladat: összepárosítani négy féle termést (toboz, makk, csipkebogyó, berkenye bogyó) a négy levéllel. Ha ezt a feladatot egy másik évszakban hasznosítjuk, akkor érdemes az évszaknak megfelelő egyéb növényeket használni. Egy jó pár egy pontot ér, összesen 4 pont adható.

2. feladat: felső tagozatos csoport esetén nevének nevezni, míg alsó tagozatosok esetén összepárosítani a neveikkel a növényeket. Erre a feladatra is 4 pont adható.

3. feladat: a diákok mondjanak kettő-kettő tulajdonságot a növényekről. Például a fenyőfa örökzöld és jó bútoralapanyag. A csipkebogyóból tea készíthető, és szúrós a szára. Egy jó mondás egy pont, így összesen 8 pont adható.

V. ”Mocsár” a TV torony előtt

A feladat pedagógiai célja

Ez egy könnyedebb pihentető feladat, melyet mindenki elvégez, így azok a tanulók is kénytelenek részt venni a közös munkában, akik eddig vagy háttérbe szorultak a társaik miatt, vagy szándékosan ki akarták vonni magukat a munka alól. Itt kemény szellemi munkát nem kell végezni, egyszerűen tovább növeljük a kirándulás szeretetét.

A helyszín a salgótarjáni rádióadó torony mögötti apró tisztás. Az állomáson önkéntes tanulók feladata az itt játszandó játék szabályainak ismertetése és a szabályok betartása.

1. feladat: átkelés a mocsáron. A gyerekek feladata, hogy átérjenek egy ”mocsárnak” tekintett területen úgy, hogy csak az előzetesen kihelyezett kartondarabokra léphetnek rá. Minden gyerekeknek át kell jutnia a területen úgy, hogy nem lép le a kartonokról. Maximálisan 15 pont adható, minden lelépésért pontlevonás jár.

2. feladat: "sebesült" társunk kimentése. Két önként jelentkezőre van szükség a feladathoz. Az egyik jelentkezőt a másik az ölében (vagy vállán, nyakában, bárhogy) viszi át az előző feladat szabályai szerint. Maximálisan 5 pont adható.

VI. Nézelődés az országzászlónál

A feladat pedagógiai célja

Az országzászló Salgótarján történetének egyik legfontosabb helyszíne, és a gyerekeknek fontos megismerni a hely történetét. Az itt végzendő feladat frontálisan átadott történelmi ismeretanyagot egy kis játékos mókázással, egy ügyességi feladattal oldja fel.

A helyszín az Országzászló talapzata, az egykori "pléh öcsi" helyszíne. A fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a hely történetéről, az itt állt egykori partizánemlékműről, illetve a korábban is itt lévő országzászlóról.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„A háromszoros embermagasságú, több mint négy és fél méteres alumínium szobor, melyet csak pléh öcsi néven emlegettek, 1969-es felállítása után majd két évtizeden keresztül magasodott a város fölé, látképének elidegeníthetetlen részét képezve. Egy partizán öltönyben, kezében a dobtáras géppisztoly, néz Pásztó vagy Hatvan vagy Budapest felé. Eredetileg az úgy nevezett nagy címeres országzászló magasodott itt, amit még 1940-ben állítottak fel, de nem sokáig loboghatott Salgótarján legmagasabb pontján, a szovjet csapatok bevonulása előtt, 1944-ben biztonságba helyezték. Ezen eredeti zászló alapján készült el a több mint 18 m-es oszlopon lengő mostani zászló.”

Ezt követően a gyerekek kijelölnek hat főt maguk közül, akiknek páronként kell zsákban futniuk egy távon oda-vissza. A két fő visszaérése után újabb kettő fő, majd az utolsó két fő teljesíti a feladatot. A pontozást az előre megbeszélt adott szintidő alapján végzik el a tanulók, maximálisan 20 pont adható.

Ajánlott feladatok a téli túrára

I. Indítás/menetlevéllenőrzés

A helyszín az iskola közvetlen közelében kerüljön kijelölésre. Ez lehet az iskola helyi sportpályája (ha van), az iskola előtti tér vagy közpark (ha van ilyen), az iskola belső udvara (ha van neki), vagy bármely közeli és könnyen elérhető helyszín.

Az első állomáson az önkéntes tanulók ellenőrzik az érkező osztályok menetlevelét, előzetes bevezető feladataik elkészültét, és instrukciókkal látják el őket a túra további menetéről, és az útirányról.

Az állomás feladatai:

- menetlevél ellenőrzése és pontozása – 5 fokozatú skálán egy értéket adni, és azt a menetlevélben aláírással hitelesíteni
- csapat bemutatkozás és rendezettség pontozása – 5 fokozatú skálán egy értéket adni, és azt a menetlevélben aláírással hitelesíteni
- útvonalterv és úti feladat átadása

Ezt követően jön a hosszú séta a Kálváriáig. A gyerekek feladata a túra fényképes dokumentálása digitális fényképezőgéppel vagy telefonnal, esetleg alsósoknak a tanáraik segítségével. Minden állomáson legalább egy-egy képet készítenek, melyet a túra után ellenőriznek, összeségében 10 pontért.

II. Lábnyomok a "hóban"

A feladat pedagógiai célja

A természet megismerésének egyik fontos módja a közvetett információszerzés. Évszaktól függetlenül viszonylag ritka alkalom egy erdei állat testközelből való megfigyelése, ezért már egy lábnyom felfedezése is jelentős ingernek számíthat a gyermekek számára, hiszen gondolhatnák azt is, hogy az erdőben nem élnek erdei állatok, mivel még nem látták ott őket, adott esetben még soha sem. A különböző lábnyomok megfigyeléséből rájöhetnek arra, hogy az igen gazdag élővilág az emberi szem elől gyakran rejtve marad.

A helyszín a Kálvária lépcsőjének az alja. Az állomáson a fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a téli erdő állatvilágáról, a téli álmot alvó és nem alvó erdei állatokról. Ezt követően végzik el az állomás feladatait.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„Az erdő lakói eltérően alkalmazkodtak a téli hűvös időszakra. Egyes állatkák, mint a különböző mókusok élelemkészleteket rejtnek el a szűkösebb időre, míg mások vastag bundát és zsirtartalékokat növesztenek, hogy így vészeljék át a telet. A legérdekesebb alkalmazkodási forma azonban a téli álmom. A téli álmom a mérsékelt és a hideg égövön élő állatokban a téli hónapokban kialakuló nyugalmi állapot, amely élettanilag jelentősen eltér a normál éjszakai alvástól. Bár téli álomnak nevezzük, de kialakulásának elsősorban a táplálék szűkössége az oka, és nem a hideg.”

Ezt követően a gyerekek kiválasztanak maguk közül 5 főt, akik a következő feladatokat kell elvégezzék:

1. feladat: a gyerekek ötféle állatnak a só-liszt gyurmába bele égetett lábnyomát látják. A feladatuk az alsósoknak összepárosítani a lábnyomokat az állatok neveivel, míg felső tagozatban kitalálni az állatka nevét. Alsósok hat nevet kapnak, az egyikük, a kakukktojás egy téli álmat alvó állat, akinek a lábnyoma nincs ott a ”hóban”, hiszen téli álmát alussza. Plusz pont, ha meg tudják mondani, miért ő a kakukktojás, vagyis miért nem láthatjuk az állatka lábnyomát a hóban. Így maximum 5 alsó tagozaton 6 pont adható.

2. feladat: mindegyik állatról mondjanak 1-1 pontért 1-1 tulajdonságot, így 5 pont adható.

III. Költöző/állandó madarak

A feladat pedagógiai célja

A gyermekek, ha nem is tudatosan bennük, de észlelik a környezetükben végbemenő változásokat. Bizonyos madarak az állandóságot testesítik meg folyamatos jelenlétükkel, míg mások az évszakok változásának megfelelően jelennek meg, vagy tűnnek el. Ezt az eddig is meglévő ismeretet tudatosítja a feladat, és mélyíti el konkrét ismert példákon keresztül.

A helyszín a Kálvária lépcsőjének a teteje. Az állomáson a fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a költöző és a nem költöző madarokról. Ez utóbbiak némely esetben védelemre szorulnak, hiszen nem feltétlenül tudnak maguknak elegendő táplálékot találni.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„Madaraink egy része ősszel elköltözik tőlünk. Ezek a madarak a telet melegebb tájakon töltik. Csak tavasszal érkeznek vissza hozzánk. Vonuló madaraknak azokat nevezzük, amelyek telelni melegebb tájakra költöznek. Vannak olyan madarak, amelyek ősszel nem vonulnak, nem költöznek el. Ezek a madarak a telet is nálunk töltik. A cinegék és a harkályok télen az erdőből az ember közelébe húzódnak. Nem költözőnek azokat a madarakat nevezzük, amelyek a telet is nálunk töltik.”

A következő feladathoz a gyerekek kiválasztanak maguk közül 8 főt.

1. feladat: a gyerekek páronként helyet foglalnak, majd az előttük lévő madaras puzzle-t rakják ki. A feladatra van 2-2 percük, ha 2 percen belül rakják ki, akkor 2, ha 2 percen túl, akkor 1

pontot kaphatnak, azaz maximum 8 pontot. Alsósoknak javasoljuk, hogy 16 db-os legyen, míg felsőben lehet 25 vagy több db-os.

2. feladat: 1-1 pontért eldönteni, hogy a kirakott madár vajon költöző madár-e (gólya, fecske), vagy sem (galamb, széncinege). További 1-1 pont, ha tudnak róluk bármit mondani. Így erre a feladatra is összesen 8 pont adható.

IV. A téli madarak

A feladat pedagógiai célja

Az ember, mint annak ura, felelős a környezetéért. Ezt a gondolkodásmódot fiatal kortól kezdődően tudatosítani kell, melynek eszköze egy téli madáretető elkészítése. Mivel az etetőt egész télen fent kell tartani, ezért ez a környezetünk iránti felelősségvállalás kialakításának egy játékos formája lehet.

A helyszín a Kálvária teteje, a hármaskereszt, a domb tetején. A fogadó gyerekek pár szóban beszélnek állandó madarainkról, illetve a madáretetés szépségéről és jelentőségéről.

”Köztudott, hogy télen nem minden madarunk vonul melegebb tájakra, számos faj itthon marad. Az már kevésbé közismert, hogy a tőlünk északabbra fekvő, mostohább téli klímájú területek madarai számára sok esetben Magyarország jelenti a telelőterületet. Hazánk környezeti állapota ma még lehetővé teszi, hogy a ház körül gyakori madarak emberi segítség nélkül is átvészeljék a telet. Az etetés viszont nagy könnyebbséget és biztonságot jelent a környék madarainak – nekünk pedig rengeteg megfigyelési élményt –, különösen az itatással és a mesterséges odúkkal együtt, de csak akkor, ha az etetést folyamatosan, egész télen végezzük.”

Ez után a gyerekek kiválasztanak maguk közül 3-3 főt, a következő feladatokra.

1. feladat: 3 gyerek leül az előre bekészített anyagok elé (1 előzetesen berajzolt/preparált pet palack, madzag, 1 fakanál, olló, stb...) és a képi instrukciók segítségével elkészít egy madáretetőt. Annak függvényében, mennyire igényesen sikerült, a feladatra 8 pont adható. Alsósoknak segíthet a tanítójuk a feladat elvégzésében, különösen az olló használatában.

2. feladat: 3 fő kiválogatja, hogy mivel etethetjük, és mivel nem etethetjük a madarakat télen. Minden helyesen eltalált táplálék 1-1 pontot ér. Érdemes olyanokat válogatni, melyeket a gyerekek maguk is ki tudnának találni, de legyen köztük olyan meglepő, amire elsőre nem gondolnánk. Például etethetünk magokkal, napraforgómaggal, diófélékkel, gyümölcsökkel, azonban tilos etetni kenyérrel, nyers hússal, tejfélékkel (pl. túró, sajt) vagy akár mézzel. Maximum 8 pont adható.

V. Zsákbamacska a TV torony előtt

A feladat pedagógiai célja

A környezeti megismerésnek már csecsemőkortól kezdődően az érintés az egyik legfontosabb alapja. A feladatok során a látás kizárásával pusztán tapintás alapján kell információkat szereznie a gyerekeknek, melyeket aztán felhasználva összehasonlító elemzést kell fejben végeznie, így gondolkodásra serkentve őket.

A helyszín a salgótarjáni rádióadó torony mögötti apró tisztás. Az állomáson önkéntes tanulók feladata az itt játszandó játék szabályainak ismertetése és a szabályok betartása.

A gyerekek kiválasztanak maguk közül hat főt a következő feladatokhoz.

1. feladat: mik laknak a dobozokban? A dobozok oldala ki van lyukasztva annyira, hogy egy kéz éppen beférjen, így megtapogathatóvá válnak a dobozban lévő tárgyak. Minden dobozban két hasonló dolog van elhelyezve, például két darab eltérő alakú fenyőtoboz, kettő különböző makk, két madártoll (például egy fedő- és egy pehelytoll), két különböző tülevélhosszúságú fenyőgally, stb. A feladata a tanulónak, hogy kitalálja, mi van a dobozban. Minden jó választ 1-1 pont adható, azaz összesen 6 pont.

2. feladat: mi a különbség a tárgyak között? Alsósoknál elegendő, ha a pusztán tapintás alapján különböző tulajdonságot elmondja (például egyik toll puhább, mint a másik, a tobozok mérete eltérő, stb...), míg felső tagozatban a miéltre is kérünk választ (például az egyik egy fedő, a másik egy pehelytoll, a két toboz más-más féle fenyőfáknak a tobozai, stb...). Minden jó válasz 1-1 pontot ér. A feladatok után a többi gyerek is megtapogathatja a tárgyakat, ha szeretnék.

VI. Célba dobás az országzászlónál

A feladat pedagógiai célja

Az országzászló Salgótarján történetének egyik legfontosabb helyszíne, és a gyerekeknek fontos megismerni a hely történetét. Az itt végzendő feladat a frontálisan átadott történelmi ismeretanyagot egy kis játékos mókázással, egy ügyességi feladattal oldja fel.

A helyszín az Országzászló talapzata, az egykori "pléh öcsi" helyszíne. A fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a hely történetéről, az itt állt egykori partizánemlékműről, illetve a korábban is itt lévő országzászlóról.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„A háromszoros embermagasságú, több mint négy és fél méteres alumínium szobor, melyet csak pléh öcsi néven emlegettek, 1969-es felállítása után majd két évtizeden keresztül magasodott a város fölé, látképének elidegeníthetetlen részét képezve. Egy partizán öltönyben, kezében a dobtaras géppisztoly, néz Pásztó vagy Hatvan vagy Budapest felé. Eredetileg az úgy nevezett nagy címeres országzászló magasodott itt, amit még 1940-ben állítottak fel, de nem sokáig loboghatott Salgótarján legmagasabb pontján, a szovjet csapatok bevonulása előtt, 1944-

ben biztonságba helyezték. Ezen eredeti zászló alapján készült el a több mint 18 m-es oszlopon lengő mostani zászló.”

Ezt követően a gyerekek kijelölnek hat főt maguk közül, akiknek célba dobás a feladata. Havas időben javasoljuk a hógolyóval való dobálást, míg hómentes időben kislabdával célszerű kivitelezni a feladatot. A gyerekeknek vagy egy céltábla eltalálása a feladat, vagy az előre felállított bábuk elborítása. Mindenki hármat dobhat. Ha sikerül mindegyik bábut elborítania, vagy a tábla közepébe találnia, akkor 2 pontot kap, ha csak egy részét borítja fel a bábuknak, vagy a céltábla szélét találja el, akkor csak 1 pontot kap. Így összesen 12 pont szerezhető.

Ajánlott feladatok az tavaszi túrára

I. Indítás/menetlevéllenőrzés

Az első állomáson az önkéntes tanulók ellenőrzik az érkező osztályok menetlevelét, előzetes bevezető feladataik elkészültét, és instrukciókkal látják el őket a túra további menetéről, és az útirányról.

Az első állomás feladatai:

- menetlevél ellenőrzése és pontozása – 5 fokozatú skálán egy értéket adni, és azt a menetlevélben aláírással hitelesíteni
- csapat bemutatkozás és rendezettség pontozása – 5 fokozatú skálán egy értéket adni, és azt a menetlevélben aláírással hitelesíteni
- útvonalterv és úti feladat átadása

Ezt követően jön a hosszú séta a Kálváriáig.

Úti feladat az út során „kincset” gyűjteni, minden gyerkőc szedjen fel az út során valamit, amit kincsnek gondol (egy szép toboz, csinos kavics, bármi, ami szintén lehet a túra emléke).

II. Tavaszi virágok

A feladat pedagógiai célja

A feladat játékos formában serkenti a gyerekeket a gondolkodásra, hiszen a szellemi munka elvégzéséért (az információk végig hallgatása, és a növények felismerése) cserébe egy játékkal kerül jutalmazásra. Ez motiváltabbá teheti arra, hogy a már meglévő tudását hasznosítsa.

A helyszín a Kálvária lépcsőjének az alja. Az állomáson a fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a tavaszi virágokról, és a természet tavaszi ébredéséről.

„Mindenkit felvidítanak és ámulatba ejtenek a tavaszi zsenge virágok. Megjelenésükkel színt és életet lehelnek a koratavaszi szürkeségbe. A **kikeleti hóvirág** egyike legkorábban virágzó növényeinknek, melyek Magyarország területén védettséget élveznek. Európában és Ázsia mérsékelt éghajlatú tájain őshonos a **gyöngyvirág**, mely elsősorban tölgyesekben fordul elő, levelét a gyógyszeripar dolgozza fel. A **tulipán** a magyar népművészetben főleg a szerelmi ajándékokon, hímzéseken gyakori motívum. Végezetül bármilyen furcsa, de az **orgona** hazánkban nem őshonos növény, valószínűleg a Balkán-félszigetről származik”

Az állomáson az érkező gyerekek feladata végighallgatni ezt, illetve 4 főt kiválasztani maguk közül, akik karikadobásos játékot fognak játszani. A karikákon az egyes virágok nevei

szerepelnek. A földbe előzetesen négy karót szúrtunk le, melyek mindegyikén az említett virágokból található egy szál felerősítve. Lehet más virágot is választani, de érdemes szem előtt tartani, hogy a virág könnyedén beszerezhető legyen, illetve az átlagos képességű iskolás növényfelismerési képességeit ne haladja meg az azonosítása. A virágokat akár papírból is elkészíthetjük, de akár előzetes bevezető reggeli feladat is lehet a készítésük.

A feladat a karikákat rádobni a karókra, oly módon, hogy a megfelelő karikát a megfelelő karó köré dobjuk. Minden gyerek ötöt dobhat, így összesen 20 pont adható. A karók kitzúzása és a karikák méretének kiválasztása során tartsuk szem előtt a feladat nehézségét, ne adjunk túlságosan kicsi karikákat, illetve ne legyenek túlságosan messze a karók a dobási helytől.

III. Szorgos zümmögő barátaink

A feladat pedagógiai célja

A méhek mellett, hogy beporzással hozzájárulnak kedvenceink, például a kávé és a csokoládé megteremtéséhez, az egyetlen olyan rovar a földön, amely emberi fogyasztásra alkalmas ételt termel. Az elmúlt két évtizedben rémisztő statisztikák készültek erről a szorgos teremtményről, amelyet több híres természetvédelmi szervezet a bolygó legértékesebb fajának nyilvánított. 2006 óta az Egyesült Államok méhállománya 40%-os, míg az Egyesült Királyságé 2010 óta 45%-os veszteséget szenvedett. Ha ez így folytatódik, akár ökológiai katasztrófához is vezethet, ezért fontos megerősíteni a gyermekekben a méhek iránt már (jóesetben) előzetesen kialakult szimpátiát.

A helyszín a Kálvária lépcsősorának a teteje. Az állomáson a fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a méhekről, ökológiai jelentőségükről, és a mezőgazdaságban betöltött szerepükről.

„A méhek repülő rovarok, amelyek közeli rokonságban állnak a darazsakkal és a hangyákkal, nektár és pollen fogyasztására alkalmazkodtak. Azon túlmenően, hogy mézet készítenek, mely nem csak finom, de tápláló és egészséges csemege is, a növények beporzásának is az egyik legfontosabb résztvevői. Nélkülük a mezőgazdaság sem működhetne, hiszen beporzás nélkül a növények nem hoznának termést. Ilyenkor tavasszal ébrednek fel téli álmukból, és rajzanak ki a virágba borult tavaszi mezőkre gyűjtögetni. Előfordulhat, hogy egy-egy méhecske nagyon kimerül, és nem tud elrepülni. Ilyenkor hasznos lehet, ha pár csepp cukros vízzel segítünk megfáradt barátunknak.”

A gyermekek feladata végighallgatni ezt, illetve ”segíteni kis szorgos barátainknak” a virágok beporzásában. Előzetesen felrajzolunk egy ugróiskolát a földre, melyen a legtöbb mezőre virágokat rajzolunk. A gyerekek feladata végig ugrálni az ugróiskola szabályainak megfelelően, úgy, hogy csak a virágos mezőkre ugrálhatnak. Maximálisan 20 pont adható, ami annyival csökken, ahányan hibáznak a gyakorlatban. Az eltérő osztálylétszámok kiegyenlítésére (ugyanis értelemszerűen egy nagyobb létszámú osztály pusztán a létszáma miatt kaphatna akár kevesebb pontot) több javaslatunk is van. Egyrészt az így kapott pontszámot leoszthatjuk az osztálylétszámmal (azaz matematikai értelemben súlyozhatjuk a kapott pontszámot), és azt megszorozhatjuk egy adott számmal (mondjuk 20-szal). Másik egyszerűbb lehetőség, hogy a kisebb létszámú osztályok tanulói közül pár tanuló annyival több alkalommal próbálkozhat, mint a legnépesebb osztály és az ő osztályának a különbsége.

IV. A tavaszi erdő

A feladat pedagógiai célja

Valamikor az ember is az erdei életközösség tagja volt, de az erdő világához napjainkban is ezer szállal kötődünk. Az erdőről alkotott képünk sokszínű és változatos, bár időnként hajlamosak vagyunk csak, mint a bútorainkhoz, egyéb eszközeinkhez alapanyagot szolgáltatató fák halmazának tekinteni. Próbáljunk meg kicsit tágabb képet nyújtani a gyerekeknek az erdőről és az őt alkotó fás és nem fás növényekről.

A helyszín a Kálvária teteje, a hármaskereszt, a domb tetején. A fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a tavaszi erdőről, illetve annak a tavaszi változásáról.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„Magyarország területének több mint 20%-át erdők borítják, amelyek szerencsére évről évre növekvő mennyiségűek. Az itt folyó tudatos emberi tevékenységet összefoglaló néven erdőgazdálkodásnak, erdészetnek nevezzük. Legfontosabb erdőalkotó fáink a tölgy, és a középhegységeink magasabb vidékein gyakori bükk. A Bükki Nemzeti Park címerében is ezért található a bükkfa recés szélű levele, mint a Nemzeti park legjellemzőbb fájáé, de Kanada zászlajában is egy (egyébként hazánkban is honos) juharfa levele található. Bizonyos növények ősszel alkalmazkodnak a téli vegetatív időszakhoz, azaz lehullajtják lombjukat, várva a tavaszi felmelegedést, míg mások, a fenyőfélék a kevés téli napfényben is zöldelve vészlik át a zord időt. A lombhullató fáink ilyenkor újra levélbe borulnak és növekedésnek indulnak.”

A gyerekek ezt végig hallgatják, ezután kapják meg a következő feladatokat.

1. feladat: alsó tagozatban összepárosítani négy féle levelet (tölgy, bükk, fenyő, juhar) a fák neveivel, míg felső tagozatban nevének nevezni a fát a levele alapján. Egy jó pár 2 pontot ér, összesen 8 pont adható.

2. feladat: a diákok mondjanak egy-egy tulajdonságot a fákról. Például a fenyőfa örökzöld és jó bútoralapanyag. A bükk gyakori a Bükkben, a tölgy termése a makk. A juharfáról ha más nem, a juharszirup csak eszébe jut valakinek. 2-2 pont, összesen 8 pont.

V. Vándormadár hazaszáll

A feladat pedagógiai célja

A feladat során párosítania kell a gyermeknek az előismeretei és a helyben szerzett tudása alapján, ami serkenti a bijekción alapuló gondolkodást. Az információk nem önmagukban léteznek, hanem össze lehet kötni őket más információkkal, ezáltal hálózatban, még inkább

rendszerben szemlélve láthatják a környezetüket, mely a természettudományokban kiemelt jelentőséggel bír.

A helyszín a salgótarjáni rádióadó torony mögötti apró tisztás. Az állomáson önkéntes tanulók feladata egy rövid szöveg felolvasása, és az itt játszandó játék szabályainak ismertetése, a szabályok betartása.

„Tavasszal ismét megjelennek hazánkban a nyár végén vagy ősszel elrepült madaraink, amint az idő és a táplálékellátottság kedvezőbbre fordul, ismét gyönyörködhetünk a gólyák kelepelésében, vagy a fülemüle énekében. Utóbbit csalogánynak is nevezzük, és gyönyörű énekhanga alapján (melyeket a hímek adnak jellemzően a májusi éjszakákon), nem véletlenül kapta Blaha Lujza egykori híres színész és énekesnőnk a nemzet csalogánya nevet. Ebben az időszakban tatarozzák fészkeket szorgosan a fecskék, melyeket gyakran az emberek közelében, a házak eresze alá raknak, ahogy a gólyák is, csak ők a kéményeink tetején. Velük ellentétben a vadludak a háborítatlanságot kedvelik, és inkább a vízpartok közelében tanyáznak, olykor akár nagyobb csapatokban is. ”

A gyerekek kiválasztanak maguk közül 4 főt a következő feladatokhoz.

1. feladat: ismerd fel a madarat a képről. Alsósok esetében párosítsák össze a madárkák képeit a madarak nevével, míg felsősök esetében nevezzék nevén a madarat a fénykép alapján. Egy jó válaszáért egy pont adható, összesen 4 pont.

2. feladat: alsósoknak párosítsd össze a madárfészkek képeit a nevükkel, míg felsősöknek nevezd nevén, mely madárka fészket látod a képen.

3. feladat: ismerd fel a madarat a hangjáról. Célszerű olyan madarakat választani (mint amik a szövegben is vannak), amelyeknek könnyen megkülönböztethető hangja van, hiszen a gólya kelepelését és a vadludak hápogását a legkisebbek is megismerik. A fülemüle esetében a szöveg mondta el, hogy gyönyörű énekhanga alapján különböztethető meg a fecskétől.

VI. Nézelődés az országzászlónál

A feladat pedagógiai célja

Az országzászló Salgótarján történetének egyik legfontosabb helyszíne, és a gyerekeknek fontos megismerni a hely történetét. Az itt végzendő feladat a frontálisan átadott történelmi ismeretanyagot egy kis játékos mókázással, egy ügyességi feladattal oldja fel.

A helyszín az Országzászló talapzata, az egykori ”pléh öcsi” helyszíne. A fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a hely történetéről, az itt állt egykori partizánemlékműről, illetve a korábban is itt lévő országzászlóról.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„A háromszoros embermagasságú, több mint négy és fél méteres alumínium szobor, melyet csak pléh öcsi néven emlegettek, 1969-es felállítása után majd két évtizeden keresztül magasodott a város fölé, látképének elidegeníthetetlen részét képezve. Egy partizán öltönyben,

kezében a dobtáras géppisztoly, néz Pásztó vagy Hatvan vagy Budapest felé. Eredetileg az úgy nevezett nagy címeres országzászló magasodott itt, amit még 1940-ben állítottak fel, de nem sokáig loboghatott Salgótarján legmagasabb pontján, a szovjet csapatok bevonulása előtt, 1944-ben biztonságba helyezték. Ezen eredeti zászló alapján készült el a több mint 18 m-es oszlopon.

Az állomás feladatában minden csapattag részt vesz. A feladat egy kanálon egy (főtt) tojást egyensúlyozva végigmenni egy cikk-cakk alakban kijelölt pályán, a pálya végén átadni egy osztálytársnak, aki vissza irányban megy végig. A játék addig tart, amíg mindenki (vagy oda, vagy vissza irányban) végigment a tojással, és annyi pontot kapnak, ahánynak sikerült a feladatot a tojás leejtése nélkül teljesíteni. Az eltérő osztálylétszámok kiegyenlítésére (ugyanis értelemszerűen egy nagyobb létszámú osztály pusztán a létszáma miatt kaphatna több pontot) több javaslatunk is van. Egyrészt az így kapott pontszámot leoszthatjuk az osztálylétszámmal (azaz matematikai értelemben súlyozhatjuk a kapott pontszámot), és azt megszorozhatjuk egy adott számmal (mondjuk 20-szal). Másik egyszerűbb lehetőség, hogy a kisebb létszámú osztályok tanulói közül pár tanuló annival több alkalommal próbálkozhat, mint a legnépesebb osztály és az ő osztályának a különbsége.

Ajánlott feladatok a nyári túrára

I. Indítás/menetlevéllenőrzés

Az első állomáson az önkéntes tanulók ellenőrzik az érkező osztályok menetlevelét, előzetes bevezető feladataik elkészültét, és instrukciókkal látják el őket a túra további menetéről, és az útirányról.

Az első állomás feladatai:

- menetlevél ellenőrzése és pontozása – 5 fokozatú skálán egy értéket adni, és azt a menetlevélben aláírással hitelesíteni
- csapat bemutatkozás és rendezettség pontozása – 5 fokozatú skálán egy értéket adni, és azt a menetlevélben aláírással hitelesíteni
- útvonalterv és úti feladat átadása

Ezt követően jön a hosszú séta a Kálváriáig. A gyerekek úti feladata (esetleg alsósoknál tanári segítséggel) az úton felismerni és telefonnal lefényképezni a környezetszennyezés különböző típusait (pl. szemetelés, olajfolt az úttesten, eldobált cigicikk, vagy bármi, legalább két-három féle dolgot). Érdeemes az út során erről beszélgetni a gyerekekkel, és elgondolkodni rajta, miért van ennyi szemét mindenfelé.

II. A termő erdő

A feladat pedagógiai célja

Saját akaratunk, illetve saját érdekeink félretétele más élőlények érdekében fontos a felelős gondolkodásmód kialakításában és megszilárdításában. A gyermekben tudatosítani akarjuk, hogy nem szabad megzavarni a vadon élő állatok életét, mert ezzel akár súlyos károkat is okozhatnak.

A helyszín a Kálvária lépcsőjének az alja. Az állomáson a fogadó gyerekek pár szóban beszélnek hazánk fontosabb erdei ,

„A tavasszal virágba borult erdei növények nyárra kezdenek termőre fordulni, bőséges táplálékellátottságot biztosítva bizonyos erdei növényevőknek, mint az őzike, a különböző erdei madaraink, de akár a mókusok is szívesen csemegéznek belőlük. Ilyenkor kezdhetjük el szedni erdeinkben a szedret, a szamócát, de a nyár vége felé helyenként málnával és áfonyával is találkozhatunk. Ennek köszönhetően tavasszal megszületett őzgidák is növekedésnek indulhatnak, hiszen jóval könnyebben tudnak táplálékot találni maguknak az erdőben. Ha kirándulás közben őzgidával találkozol, ne próbáld megsimogatni, sőt, inkább ne is menj a közelébe, mert az idegen szag miatt az ”őzmama” akár sorsára is hagyhatja a gidáját.”

Ezt követően a gyerekek feladata ”megetetni” egy őzgidát. Tisztes távolságból. A feladat, hogy kislabdát dobjanak keresztül egy hullahopp karikán, ami az őziket jelképezi. Minden kislabdára rá van írva valamilyen táplálék a neve, a gyerekek feladata kiválasztani ezek közül azokat, amelyeket elfogyaszthat egy őzike. Minden gyerek kettőt dobhat, és fele annyi pontot kapnak, ahány dobás sikerült (tehát harminc jó dobás esetén 15 pontot). Az eltérő osztálylétszám gondot okozhat, ennek kiegyenlítésére (ugyanis értelemszerűen egy nagyobb létszámú osztály pusztán a létszáma miatt kaphatna több pontot) több javaslatunk is van. Egyrészt az így kapott pontszámot leoszthatjuk az osztálylétszámmal (azaz matematikai értelemben súlyozhatjuk a kapott pontszámot), és azt megszorozhatjuk egy adott számmal (mondjuk 20-szal). Másik egyszerűbb lehetőség, hogy a kisebb létszámú osztályok tanulói közül pár tanuló annyival több alkalommal próbálkozhat, mint a legnépesebb osztály és az ő osztályának a különbsége.

III. Földön, vízen, levegőben

A feladat pedagógiai célja

Általánosan elterjedt tévhiteken alapul az élőlények hasznosságáról vagy károságáról való nézetek vallása. A feladat rávilágít arra, hogy ökológiai szempontból minden életforma egyaránt fontos, nem csak a fajok változatossága szempontjából, hanem a természetes egyensúly fenttartása miatt is. Minden korosztály célja kell legyen ennek a természetes egyensúlynak a megőrzése.

Az állomáson a fogadó gyerekek pár szóban beszélnek hazánk néhány fontosabb rovarfajtájáról.

„A rovarok alkotják mind egyedszám, mint fajgazdagság tekintetében az állatok legnépesebb csoportját, melynek kiváló alkalmazkodóképességük az oka. Mindenütt megtalálhatóak, hazánkban is több tízezer féle rovarfaj előfordul, melyek közül jó pár a kultúránkba is beleivódott, elég csak a törökök elől menekülő katalinkára, azaz katicabogárra gondolni a népdalból. Nem véletlen, hogy a Duna-Ipoly Nemzeti Parknak is egy rovar, a havasi cincér a címerállata, mely fakéreggel, illetve már korhadó fás részekkel táplálkozik. Aszerint, hogy nekünk embereknek kárt okoz-e, vagy hasznot hajt, szokás őket kártevőnek is nevezni, de ökológiai értelemben mindegyikük nagyon is hasznos a természet számára. A cserebogár, mely leggyakrabban a lombos fák leveleit pusztítja, kiváló tápláléka mind a vad mind a háziállatainknak. A szitakötők vizek, vízpartok közelében gyakoriak és falánk ragadozóként szabályozzák számos más rovarfaj egyedszámát. A nagy pávaszem azon túl, hogy szemkápráztatóan szép nektárral táplálkozik, és segíti a virágok beporzását.”

A gyerekek feladata miután ezt végig hallgatták, hogy egy előre elkészített nagy tájképen elhelyezzék a rovarok (nagy pávaszem, havasi cincér, szitakötő, és májusi cserebogár) képét, aszerint, hogy hol élnek, hol találhatóak meg. A tájképen célszerűen szerepeljenek a következők: egy lombos fa (melynek lombját a cserebogár aprítja, törzsét pedig a cincér rágja), egy patak (aminek a környékén a szitakötők gyakran megtalálhatóak), és egy kisebb virágos tisztás (ahol a lepke táplálkozhat). Minden jól elhelyezett rajz 2 pontot ér, tehát 8 pont adható. További feladat, hogy mondjanak egy két tulajdonságot az egyes rovarokról (akár a képek alapján is könnyen megtehető), további 2-2 azaz összesen 8 pontért.

IV. Apró civilizáció

A feladat pedagógiai célja

A csapatmunka egy olyan készség, amelyet mindannyian fejleszthetünk. Ez egyeseknek könnyebben megy, mint másoknak, azonban mindenki képes a fejlődésre. A feladat során különböző adottságú tanulóknak ugyanazt a feladatot kell elvégezni, ami növeli az összetartozás-érzést, és erősíti az egymással szembeni sikeres kommunikációt, mely későbbi életük sikereinek kulcsa is lehet.

A helyszín a Kálvária teteje, a hármaskereszt, a domb tetején. A fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a hangyák társadalmáról, mint a legfejlettebb ”rovarállamról”, illetve ökológiai szerepükről.

„A hangyák közösségalkotó rovarok, a méhek és a darazsak rokonai. Több mint 12 000 fajuk ismert, különleges életmódjuk – szervezett államuk, bámulatós építményeik, vándorlásaik, csatáik – sok hasonlóságot mutatnak az emberi társadalmakkal. Telepeikben, a hangyabolyokban igen nagy rendszerezettség figyelhető meg, némelyikükben több millió egyed él. Az egyes hangyák lehetnek steril nőstények, azaz dolgozók, termékeny hímek, más néven herék, és termékeny nőstények, akiket királynőnek nevezünk. A hangyabolyban az egyetlen önálló akarattal rendelkező lény a királynő, aki feromonjaival az összes többi hangyát irányítja, akiknek életük egyetlen célja a királynő akaratának elvégzése, azaz a boly ellátása, és a királynő védelme.

Ha az összes hangya tömegét megmérnénk, a szárazföldi állati biomassza tömegének kb. 15-25%-át tennék ki. Változatos életmódjuk lehet a békés levélvágó hangyáktól, a pusztító

vándorhangyáig, akik menetelésük közben bármit felapritanak. Számunkra nagyon hasznosak, hisz a környezetük rovar állományának szabályozásán túl a talaj lazaságát is javítják a járataikkal.”

Az egész osztály feladata, hogy a ”hangyakirálynőt” kiszolgálva, odahordjanak neki minél több ”morzsát”. Egy üres, és egy kavicsokkal teli kosarat elhelyezünk egymástól 30-40 méterre (figyelembe véve a gyerekek életkorát). A feladat, hogy a gyerekek felvesznek egy-egy kavicsot, átviszik azt az üres kosárba, majd visszaszaladnak a következő kavicsért. A feladatra a gyerekeknek 1-2 percük van. Ahány kavicsot sikerült áthordaniuk, annak a harmadát kapják pontszámban. Az eltérő osztálylétszámok kiegyenlítésére a korábban ismertetett módszereket alkalmazhatjuk, a súlyozást, vagy a bónusz kört. Ez utóbbi ennél a feladatnál azt jelenti, hogy a legnépesebb osztályhoz képest alacsonyabb tanulói létszámmal bíró osztályok esetén a különbözetet fedező néhány tanuló kap még plusz 1-2 percet (amennyit eredetileg is kapott).

V. Erdei gombák

A feladat pedagógiai célja

Az állomáson a gyerekekkel természetes környezetben ismertetünk egy a gyerekek mesterséges környezetében ismert elemét, a gombát. A helyszín segít tudatosítani a gyerekekben, hogy a mesterséges környezetükben, például az élelmiszerboltok polcain megtalálható dolgok forrása valójában a természetes környezetre vezethető vissza.

A helyszín a salgótarjáni rádióadó torony mögötti apró tisztás. A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„Hazánk erdeiben többszáz féle gombafaj honos. Legismertebbek közülük a különböző kalapos gombák, melyek közül némelyik mérgező, mások azonban ízletes csemegének számítanak. Gyűjtésük épp emiatt veszélyes is lehet, bizonyos ehető gombák könnyen összekeverhetőek mérgező társaikkal, ezért mindig ellenőriztessétek egy szakemberrel, ha az erdőben gombászni voltatok Ezt bármelyik piacon ingyen elvégzi a szakértő. Egyik legismerteb mással össze nem téveszthető fajtája a légyölő galóca, melyet piros alapon fehér pettyes kalapjáról könnyű bármi mástól megkülönböztetni, és közismert, hogy rendkívül mérgező. Az ízletes róka gomba enyhén vöröses színével és tölcsér alakú testével már nem ilyen egyértelmű, könnyen össze lehet keverni más, nem ehető, akár mérgező fajokkal is. A hófehér erdei csiperke jellegzetes kis tönkös-kalapos gomba, melyet szintén könnyű, bizonyos mérgező galócákkal összekeverni, ellentétben a kis tömzsi dundi barnás vargányával, melyet nem nagyon lehet bármi mással összetéveszteni, és ezért egyes helyeken ”igazi gombának” is nevezik emiatt.”

A következő feladathoz a gyerekek kiválasztanak maguk közül 8 főt.

1. feladat: a gyerekek páronként helyet foglalnak, majd az előttük lévő gombás puzzle-t rakják ki. A feladatra van 2-2 percük, ha 2 percen belül rakják ki, akkor 2, ha 2 percen túl, akkor 1 pontot kaphatnak, azaz maximum 8 pontot. Alsósoknak javasoljuk, hogy 16 db-os legyen, míg felsőben lehet 25 vagy több db-os.

2. feladat: 2-2 pontért eldönteni, hogy a kirakott gomba vajon mérgező-e (légyölő galóca), vagy sem (vargánya, csiperke, róka gomba). Így erre a feladatra is összesen 8 pont adható.

VI. Nézelődés az országzászlónál

A feladat pedagógiai célja

Az országzászló Salgótarján történetének egyik legfontosabb helyszíne, és a gyerekeknek fontos megismerni a hely történetét. Az itt végzendő feladat a frontálisan átadott történelmi ismeretanyagot egy kis játékos mókázással, egy ügyességi feladattal oldja fel.

A helyszín az Országzászló talapzata, az egykori "pléh öcsi" helyszíne. A fogadó gyerekek pár szóban beszélnek a hely történetéről, az itt ált egykori partizánemlékműről, illetve a korábban is itt lévő országzászlóról.

A fogadó tanulók a következő szöveget olvassák fel az érkezőknek:

„A háromszoros embermagasságú, több mint négy és fél méteres alumínium szobor, melyet csak pléh öcsi néven emlegettek, 1969-es felállítása után majd két évtizeden keresztül magasodott a város fölé, látképének elidegeníthetetlen részét képezve. Egy partizán öltönyben, kezében a dobtaras géppisztoly, néz Pásztó vagy Hatvan vagy Budapest felé. Eredetileg az úgy nevezett nagy címeres országzászló magasodott itt, amit még 1940-ben állítottak fel, de nem sokáig loboghatott Salgótarján legmagasabb pontján, a szovjet csapatok bevonulása előtt, 1944-ben biztonságba helyezték. Ezen eredeti zászló alapján készült el a több mint 18 m-es oszlopon lengő mostani zászló.”

Ezt követően a gyerekek kijelölnek maguk közül 5-5 főt. Az első 5 fő egy-egy égő gyertyát kap, míg a második 5 fő egy-egy megtöltött vízpisztolyt. Megállnak egymástól 4-5 méterre, és a feladat az, hogy a pisztolyos eloltsa az égő gyertyát, míg a gyertyás ebben megpróbálja segíteni. Ha sikerült a feladat, akkor cserélnek, és kezdik előlről. A feladatra van 5 percük, és fele annyi pontot kapnak, mint ahányszor sikerült a gyertyát eloltani. Értelem szerűen a gyertya körül legyen egy szélfogó, hogy a szél ne tudja eloltani, illetve az állomáson önkéntes tanulók figyeljenek a "csalásra", azaz arra, hogy a gyertyát tartó tanuló hadonászással ne olthassa el a gyertyát (ebben az esetben pontlevonással büntessenek), illetve ők segítenek a gyertya újra gyújtásában is.